

M A R U T A U D

PÕISTANGTÕBI

KÄRNTÕBI

MARUTAUD - surmavam nakkushaigus maailmas.

Mis haigus on marutaud?

Marutaud on surmaga lõppev närvisüsteemi kahjustav viirushaigus, millesse võivad nakatuda nii loomad kui ka inimene. Inimese haigestumisel nimetatakse haigust marutõveks. Haigustekitaja levib nakatunud isendi süljega, tavaliselt nakatatakse haigestunud looma hammustuse tagajärjel. Harvemini võib viirus üle kanduda ka marutaudis looma sülje satumisel silma, ninna, suhu või värsketele haavale. Juhul, kui haiguspilt on juba välja kujunenud, ei ole haigus ravitav, vaid lõpeb alati nakatunud looma või inimese surmaga.

Millised loomad võivad marutaudi nakatuda?

Nakatuda võivad kõik imetajad, sealhulgas ka inimene. Marutaudi nakatuvad ka nahkhiired. Linnud, kalad ja roomajad ei ole haigusele vastuvõtlikud. Eestis nagu mujalgi Euroopas on haiguse põhilisteks kandjateks metsloomadest rebane ja kährikkoer. Koduloomadest esineb haigust enim koertel, kassidel ning veistel, kuid haigestuda võivad ka lambad, hobused, kitsed ja teised koduloomad.

Lemmikloomade vaksineerimine marutaudi vastu, hulkuvate loomade arvukuse piiramine ning metsloomade marutaudivastane vaksineerimine aitavad kaasa marutaudi leviku tõkestamisele.

Millised on marutaudi haigustunnused?

Kui viirus on läbi hammustushaava organismi tunginud, levib ta närvisüsteemi vahendusel peajju ning enamik marutaudile viitavaid sümptomeid ongi põhjustatud kesknärvisüsteemi kahjustusest.

Sagedamini esinevad sümptomid on:

- **tavapärase käitumise järsk muutus (tavaliselt sõbralik loom muutub kartlikuks või agressiivseks)**
- **inimpelguse kadu metsloomadel**
- **suurenenud süljevoolus**
- **neelamisraskused**
- **rännumaania**
- **suurenenud heli- ja valgustundlikkus**
- **vaaruv kõnnak**
- **surmaeelselt halvatus**

Ka nakatunud metsloomal avaldub haigus reeglina selles, et loom käitub ebatavaliselt. Näiteks võib kährik, kes muidu on öise eluviisiga, hakata ringi käima päeval ajal, olles seejuures minetanud inimpelguse.

Juhul, kui kahtlustate mõnel loomal marutaudi, tuleb sellest teavitada veterinaararsti või maakonna veterinaarkeskust.

Mida teha, kui Teile kuuluv loom on saanud hammustada marutaudikahtlase looma poolt?

Puremisjuhtumi puhul tuleb kohale kutsuda volitatud veterinaararst või teavitada maakonna veterinaarikeskust. Vajalikud kontaktid leiab Veterinaar- ja Toiduameti kodulehelt (www.vet.agri.ee), osaliselt ka käesoleva voldiku tagaküljelt.

Juhul, kui Teile kuuluv loom on nõuetekohaselt vaktsineeritud, siis vaktsineeritakse ta esimesel võimalusel uuesti ning jäetakse isoleerituks ja järelevalve alla kuni 45 päevaks. Kui tegu on vaktsineerimata loomaga, on tungivalt soovitatav loom hukata või tuleb ta kuueks kuuks isoleerida.

Mida teha, kui inimest on purenud marutaudikahtlane loom?

Kui Teid pureb marutaudikahtlane loom, siis tuleb haava koheselt pesta rohke vee ja seebiga, katta sidemega ning pöörduda võimalikult kiiresti traumapunkti või perearsti poole. Arstiabi koos vajalike vaktsineerimistega on loomahammustuse puhul tasuta. Marutaudikahtlasest loomast tuleb teatada kas veterinaarstile või maakonna veterinaarkeskuse.

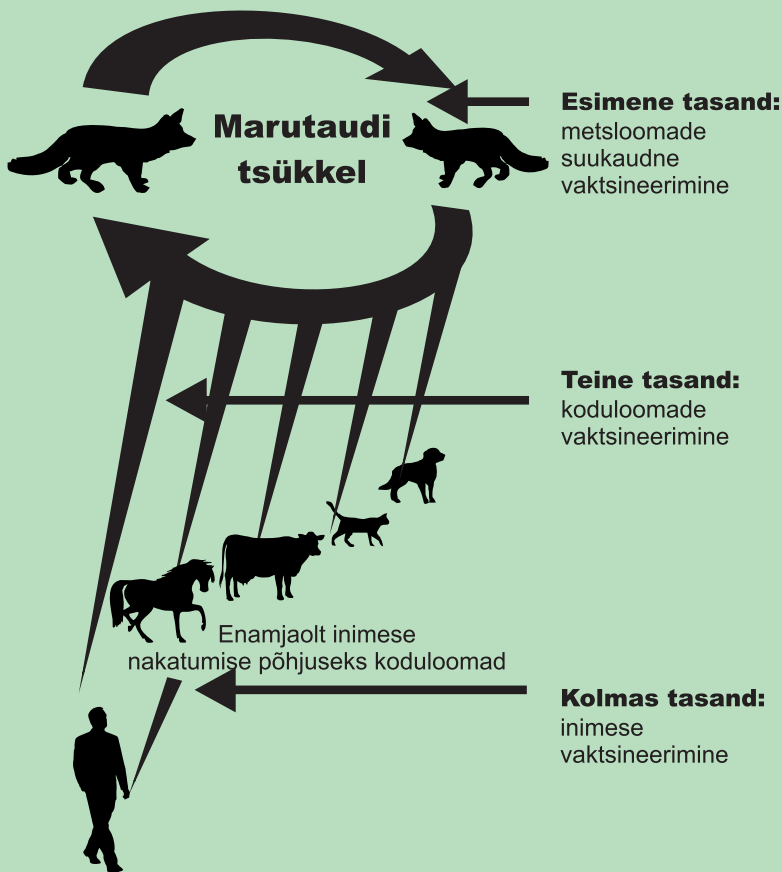
Milline on marutaudioht Eestis?

Eestis on viimase poole sajandi jooksul olnud marutaud väga levinud. Aastatel 1968 - 2006 esines loomadel keskmiselt paarsada laboratoorselt diagnoositud marutaudijuhtumit aastas. Alates aastast 2006 on kogu Eesti territooriumil läbi viidud metsloomade suukaudset marutaudivastast vaktsineerimist ning see on marutaudi viimase viie aasta jooksul väga jõudsalt taanduma sundinud. 2008. aasta märtsist kuni 2011. aastani on marutaudi diagnoositud vaid neljal korral ning kõik juhtumid esinesid metsloomadel (kolmel rebasel ja ühel kährikul) Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni maismaapiiri vahetus läheduses.

Kahjuks esineb ka praegusel ajal rohkearvuliselt marutaudijuhtumeid meie naaberriigis Venemaal ning ka Lätis diagnoositakse endiselt marutaudi. Seoses sellega on Eestis marutaudi taaspuhkemise oht püsivalt väga suur. Haiguse taaspuhkemise riski tuleb suhtuda väga tõsiselt, sest marutaud on haigus, mis lõppeb haiguse sümptomite väljakujunemisel alati surmaga.

Kuidas tõkestatakse marutaudi levikut?

Selleks, et marutaud koos metsloomade liikumisega riiki ei tungiks, vaktsineeritakse Eestis metsloomi marutaudi vastu, külvates eelkõige rebastele-kährikutele suupäraseid vaktsiinipalasisid riigipiiriga külgnevatel aladel. Metsloomade suukaudne marutaudivastane vaktsineerimine toimub 20-50 km laiusel maa-alal. Ennetamaks marutaudi levikut koduloomade populatsioonis, vaktsineeritakse koeri ja kasse regulaarselt marutaudi vastu. Marutaudi vaktsiini (v.a. kompleksvaktsiini) ning süstimise kulud, juhul, kui vaktsineerimise teostab selleks volitatud veterinaararst, kannab riik. Takistamaks haiguse sisse toomis riiki nakatunud lemmikloomaga on kehtestatud teatud nõuded (eelkõige looma identifitseerimisele ning marutaudi vastasele vaktsineerimisele) lemmikloomade liikumisele eri riikide vahel. Selle kohta leiab täpsemat infot Veterinaar- ja Toiduameti kodulehelt www.vet.agri.ee.

Marutaudi levikuteed ja tõrjumise viisid.

Mida saab igaiüks meist ära teha, et vähendada marutaudiohtu?

Kontrolli koostöös oma veterinaarstiga, kas sinu loomal on kehtiv marutaudi vastane vaksineerimine! Kõik koerad ja kassid (ka nõ tubased) peavad olema regulaarselt, vähemalt kord kahe aasta jooksul, marutaudi vastu vaksineeritud. Ligikaudu 90% juhtudest, mil inimene on marutaudi nakatunud ja selle tagajärjel surnud, on nakkus saadud marutaudihaige koera puremise tagajärjel.

Ära lase oma loomi hulkuma! Kasside ja koerte pidamisel tuleb kinni pidada koha liku omavalitsuse kehtestatud nõuetest. Vältida tuleb kokkupuuteid võõraste kodu- ja metsloomadega. Hulkuvatest kassidest ja koertest tuleb teavitada kohalikku omavalitsust, kes peab korraldama omanikuta koduloomade püüdmise.

Õpeta lastele, et võõraid kodu- ja metsloomi ei tohi puutuda, isegi kui nad näivad sõbralikuna!

Ära püüa metsloomadega luua kontakti, jälgi neid distantsilt!

Ära jäta hoovile loomatoitu või prügi, see võib ligi meelitada metsloomi!

Juhul, kui näed ebatavaliselt käituvat metslooma või omanikuta kodulooma, teavita sellest kohalikku volitatud veterinaararsti!

PÕISTANGTÕBI e EHHINOKOKOOS

Mis haigus on põistangtõbi?

Põistangtõbi e ehhinokokoos on Echinococcus perekonda kuuluvate paelusside poolt põhjustatud parasitaarhaigus.

Millised loomad võivad nakatuda?

Täiskasvanud paelussid parasiteerivad kiskjatel (rebane, kährikkoer, koer, kass hunt jm) Vastena parasiteerivad Ehhinokokid nn vaheperemeesteks olevate taime- ja kõigetoiduliste loomade (hiired jt väikeimetajad, aga ka veised, lambad, sead jm) organismis. Üksikujuhtudel võib vaheperemeheks olla ka inimene.

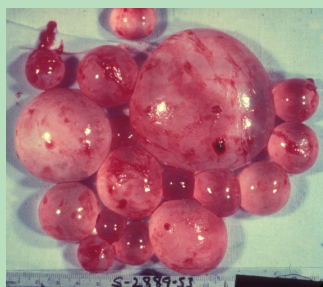
Milline on haiguse kulgu?

Lihatoidulistel loomadel kulgeb haigus kergelt, sageli haigustunnuseid ei esinegi. Vaheperemeesteks olevatel loomadel (sh inimesel) kulgeb ehhinokokoos sageli raskekujuliselt (vahel lõppeb surmaga), sest parasiidi munadest kooruvad vastsed tungivad läbi sooleseina teistesse organitesse (sageli maksa, ka kopsu, aju) ning tekitavad iseloomulikke kasvajataolisi põisjaid moodustisi.

Kuidas nakatutakse?

Mõne millimeetri pikkused täiskasvanud paelussid parasiteerivad põhiperemeheks olevate lihatooiduliste loomade (rebane, hunt, koer, kass) peensooles. Lihatooiduliste loomade väljaheidetega satuvad ehhinokokkide munad väliskeskkonda. Parasiidi munade, mis võivad väliskeskkonnas püsida nakatumisvõimelistena kuid, sissesöömisel nakatuvad vaheperemeesteks olevad loomad. Lõpp-peremeesteks olevad lihatooidulised loomad nakatuvad vaheperemeeste elundeid süües.

Inimeste nakatumine toimub parasiidi munadega saastunud käte vahendusel (näiteks nakatunud kodulooma silitades) või saastunud toidu tarbimisel.

Ehchinokoki põied.

Ehchinokoki kahjustused nakatunud hiirel.

Kui suur on nakatumise oht Eestis?

Kuigi põistangtõbi on levinud üle maailma, on inimesel Eestis diagnoositud ehinokokoosi üksikjuhtudel: viimase 20-ne aasta jooksul 5 korral, neist kaks inimest said nakkuse väljaspool Eestit. Seega on inimese põistangtõppe nakatumise tõenäosus Eestis väga väike. Samas näitavad vähesed olemasolevad andmed ehinokokkide levimuse kohta Eestis, et põistangtõbi on meie kiskjaliste hulgas üsna levinud.

Kuidas vältida nakatumist?

Vii regulaarselt, vastavalt loomaarstilt saadud juhtnõuetele, oma lemmikloomadel läbi ennetav ussivastane tõrje!

Peale loomadega kokku puutumist pese hoolikalt käsi!

Välgi suurtes kogustes pesemata metsa-andide söömist!

Keeda enne tarbimist looduslikest veekogudest võetud vett! Kuumtöötlemisel parasiitide munad hävivad.

Pärast metsaskäiku pese esimesel võimalusel käed vee ja seebiga puhtaks!

KÄRNTÕBI

Mis haigus on kärntõbi?

Kärntõveks hüütakse rahvasuus sügelisüüdiklestade *Sarcoptes scabiei* poolt põhjustatud naha pindmise kihi kahjustumisega kulgevat parasitaarhaigust.

Millised loomad võivad nakatuda?

Sügelised parasiteerivad rohkem kui sajal kodu- ja metsimetaja liigil, kuid igal liigil on olemas erinev parasiidi variant, mis on antud peremeesliigile kõige paremini kohastunud. Näiteks koerte sügelisest parasiteerib põhiliselt koeral, aga ka rebasel, kährikkoeral, hundil. Harva võib loomadelt sügelised saada ka inimene. Inimese nahas võib loomade sügelisest elada väga lühiajaliselt (kuni 2 nädalat), põhjustades naha kihelust ja punetust.

Kuidas nakatutakse?

Sügelistesse on väga kerge nakatuda. Lestad kanduvad üle nii otsese kontakti teel, kokkupuutel nakatunud looma nahaga või ka kaudselt, kokkupuutel lestadega saastunud pindade ga. Uue peremehe nahale sattunud lestad uuristavad end kiirelt naha sisse ja hakkavad seal paljunema. Naha sisse uuristunud lestad võivad ka hukkunud peremehel edasi elada kuni 36 tundi ning sel ajal teisi loomi nakatada. Samuti võivad lestad jääda nädalateks püsima nakatunud isendit ümbritsevasse elukeskkonda, eriti kui see on jahe ja niiske.

Milline on haiguse kul?

Sügelislestad kahjustavad haigestunud looma nahka, uuristades sellesse käikusid, paljunedes arvukalt ning toitudes lümfikoest. Lestade elutegevuse tagajärjel tekib tugev kihelustunne, mistõttu loom kraabib end pidevalt, põhjustades ise nahakahjustuse suurenemist ning karvade osalist kuni täielikku väljalangemist. Kuigi sügelised kahjustavad ainult naha pinda ning otseselt mitte ühtegi teist organsüsteemi, siis juhul, kui looma ei ravita

(näiteks metsloomade puhul), väheneb seoses väljalangeva karvastikuga oluliselt metslooma konkurentsivõime olemusvõitluses.

Kui suur on nakatumise oht Eestis?

Sügelissüüdiklestad on kõikjal maailmas ning ka Eestis väga levinud. On tähele pandud, et iga 30-45 aastajärel esineb kärntõve levikul ägenemise periood ning sel ajal täheldatakse erinevate loomaliikide massilist nakatumist kärntõppe. Jahimeeste ning loomaarstide hinnangul on Eestis käesoleval ajal väikekiskjate (rebase, kährikkoera) ning ka koerte hulgas täheldatud sügelislastadega nakatumise olulist tõusu.

Kuidas vältida nakatumist?

Välgi oma looma kokkupuuteid metsloomade ning võõraste koduloomadega!

Juhul, kui loomal esineb tugeva kihelusega ning karvade väljalangemisega kulgev nahahaigus, pöördu võimalikult kiirelt loomaarsti poole, kes teeb kindlaks haiguse tekkepõhjuse ning määrab vastavalt diagnoosile sobiva ravi! Pane tähele: on palju teisi haiguseid, millede puhul tekib kärntõvega sarnane haiguspilt, kuid nende ravi on hoopis erinev. Seega on väga oluline igal konkreetsel juhul teha kindlaks haiguse põhjus.

Juhul, kui loomal on diagnoositud sügelised, ei piisa vaid looma ravimisest. Läbi tuleb viia võimalikult põhjalik looma elukeskkonna (kuut, magamisase jms) puhastus ja töötlemine parasiitidesse toimiva vahendiga! Kui seda ei tehta, nakatub loom uuesti.

Kuna kärntõbi on väga nakkav haigus, tuleks juhul, kui haigus on juba ühel loomal leitud, alustada ennetava raviga ka teistel nakkusallikaga kokku puutunud loomadel!

Kärntõve tõrjet ravimitega metsloomade populatsioonis ei ole võimalik läbi viia, sest ravida tuleks kõiki loomi ükshaaval. Haiguse leviku vähenemisele aitab kaasa loomade arvukuse langus (kütmine või populatsiooni vähenemine loodusliku valiku teel).

Vältida tuleb metsloomadele soodsate elutingimuste loomist inimasulate/majapidamiste lähiste (prügistatud, hooldamata keskkond jmt).

Kärntõve tõttu osaliselt karvastiku kaotanud rebane.

Veterinaarkeskuste kontaktid:

Harjumaa Veterinaarkeskus

Västriku 2b, 11312 Tallinn
Tel/faks 6580420/ 658 0422
E-mail: info.harju@vet.agri.ee

Hiiumaa Veterinaarkeskus

Hiiu mnt 3, 92101 Käina
Tel 46 22030
Faks 46 22031,
E-mail: info.hiiu@vet.agri.ee

Ida-Virumaa Veterinaarkeskus

Viru 5 a, 41589 Jõhvi
Tel 33 66774
Faks 33 66774,
E-mail: info.iv@vet.agri.ee

Jõgevamaa Veterinaarkeskus

Ravila 10, 48306 Jõgeva
Tel/faks 77 20201
E-mail: info.jogeva@vet.agri.ee

Järvamaa Veterinaarkeskus

Prääma 72751 Paide
Tel 38 54 520
Faks 38 54 522,
E-mail: info.jarva@vet.agri.ee

Läänemaa Veterinaarkeskus

Jaani 8, 90502 Haapsalu
Tel/faks 47 24 791
E-mail: info.lm@vet.agri.ee

Lääne-Virumaa Veterinaarkeskus

Neffi 2, Piira 44305 Rakvere
Tel/faks: 32 32050/ 3232051
E-mail: info.lviru@vet.agri.ee

Põlvamaa Veterinaarkeskus

Puuri tee 1, 63308 Põlva
Tel. 79 94441
Faks 79 94099,
E-mail: info.polva@vet.agri.ee

Pärnumaa Veterinaarkeskus

Haapsalu mnt 86, 80010 Pärnu
Tel. 44 71614
Faks 44 71610,
E-mail: info.prn@vet.agri.ee

Raplamaa Veterinaarkeskus

Kuusiku tee 6, 79511 Rapla
Tel/faks 48 92590
E-mail: info.rapla@vet.agri.ee

Saaremaa Veterinaarkeskus

Kohtu 10, pk35 93802 Kuressaare
Tel/faks 45 31273,
E-mail: info.saare@vet.agri.ee

Tartumaa Veterinaarkeskus

Vahi, Tartu vald, 60511
Põllu 1a, 50303 Tartu (postiaadress)
Tel. 7 401208
Faks 7 400550
E-mail: info.tartu@vet.agri.ee

Valgamaa Veterinaarkeskus

Tartu mnt 79, 68205 Valga
Tel/faks: 76 66 712; 76 66 712
E-mail: info.valga@vet.agri.ee

Viljandimaa Veterinaarkeskus

Vabaduse plats 4, 71020 Viljandi
Tel. 4350020
Faks 4350021
E-mail: info.vil@vet.agri.ee

Võrumaa Veterinaarkeskus

Võrumõisa tee 4, 65511 Võru
Tel/faks 78 24051
E-mail: info.voru@vet.agri.ee